

Драган Симеуновић, Историја српске политичке мисли: нови век, Православна реч, Нови Сад, 2019.

Још од античких времена, са старогрчким историчарем и биографом Местријем Плутархом као родоначелником исказаним у ванвременском делу „Упоредни животописи”, мислиоци, научници и духовни прегеоци настоје да свом роду и породи, али и свету у најширем значењу те речи, кроз сликовите примере, изабране по различитим, готово увек мудрим критеријумима и уписане у биографијама знаменитих личности, како прошлих епоха, тако и савременог доба, оставе у аманет поруку и поуку о тековинама, заоставштини и заслугама тих људи за дане који су прошли, а посебно за оне који тек долазе.

Српска читалачка јавност се изнова и изнова обрадује када јој постану доступни текстови те врсте изашли из вештих пера наших најјугледнијих интелектуалаца, између осталог и због тога што су такви догађаји, истини за вољу, у нас прилично ретки, што илуструје и чињеница да се после непревазиђених радова Слободана Јовановића чекало неколико деценија да се квалитетом издвоје „медаљони” Драгољуба Јовановића који је (гле симболике) после одбране два доктората у једном дану на Сорбони постао доцент на Правном факултету Универзитета у Београду управо на позив Слободана Јовановића.

Иако по садржају и концепцији значајно различито, по научним дометима и, дозволићемо себи слободу да закључимо, по значају за српски народ у отаџбини и расејању, као следеће у овом суштински важном низу нашло се капитално дело и крунски драгуљ у досадашњој библиографији проф. др Драгана Симеуновића Историја српске политичке мисли: нови век, које се (још један моменат испуњен снажном симболиком), завршава поглављем следећег наслова „Драгољуб Јовановић – Аграрни социјализам (ни)је могућ?”.

У питању су својеврсне политичке биографије или, прецизније речено, анатомија политичке мисли тридесет и седам по пореклу, звању и позвању, личној судбини, делима и народном памћењу веома различитих, истакнутих фигура, за које сам аутор истиче: „сви они, наизглед неповезани, растурени временом и разноврсношћу својих прегнућа, били су и остају заувек чврсто

везани невидљивим али нераскидивим нитима слободе без које ниједан, па тако ни српски народ не може да живи и напредује”.

Веома лепу и тачну оцену и језгровит опис овог хвале вредног дела дао је блаженопочивши Патријарх српски, Његова Светост Иринеј (Гавриловић), који у уводној речи примећује: „Професор др Симеуновић свој студиозан истраживачки ход је започео описом краткотрајних, али дивљења вредних, покушаја да се већ у 16. и 17. веку обнови српска самосталност, а завршио га расветљавањем друштвеног и политичког стања пре Другог светског рата, помињући преко хиљаду личности чија су дела била од значаја у остварењу српских народних и црквених идеала. Он је велику пажњу посветио прегаоцима из 18. и 19. века, као и онима који су се истакли на почетку 20. века. Било је то доба када су Срби својом слогом, која им се пословично као способност неправедно одриче, и својом националном енергијом уз велику помоћ бројних црквених отаца, од којих неки у овој књизи заслужено заузимају цела поглавља, а вођени мудрим и храбрим сународницима, сви скупа живели и умирали за велику идеју ослобођења и уједињења”.

Своје место у волуминозној по важности и формату књизи нашли су родоначелници нововековних српских династија, политичари, дипломате, научници, књижевници, новинари, војници и сањари, по свему необични и никада тривијално „обични” људи, сабрани из широког спектра зналачким кохезионим трудом аутора, на њему својствен и оригиналан начин. Наиме, свако ко је имао привилегију да упозна изузетну личност и научни рад проф. др Симеуновића – који би се, уколико је то макар само делимично изводљиво и подложно дефинисању, могао описати као „савремени српски полихистор међународног угледа” – уколико се пажљиво удуби у анализу садржаја, пронаћи ће у њему сву ону слојевитост научног приступа и сложеност мотива по којој је аутор познат, признат и особен.

Речју, појмиће читалац вишедценијски напор уложен у минуциозно научно проучавање (аналитичко и синтетичко) читавих библиотека које су на многим језицима написане (или које су својеручно написали) о политичким биографијама појединих личности уврштених у књигу; препознаће богат, елегантан и надахнут, али увек строго научно утемељен, фокусиран и прецизан стил писања, грађен, између осталог, на најбољој традицији такозваног београдског стила већ поменутог Слободана Јовановића; пратиће јасну идеју која има за циљ да пробуди радозналост, прошири видике, подучи и интелектуално уздигне онога ко је за то субјективно отворен и објективно способан...

На овом месту се посебно треба зауставити и додатно осветлити једну круцијалну особину аутора, преточену и уобличену тако да се рефлектује из сваког поглавља. Ради се заправо о одлици која му је можда и понајвише иманентна и у сваком погледу му служи на част – дар, харизма и богата пракса углађеног, елоквентног, ненаметљивог али (или можда баш зато) веома продорног и учинковитог просветитеља, кристализован у сваком његовом научном раду, универзитетском предавању, па и у најнеобавезнијем разговору на најразличитије теме.

У конкретном случају, просветитељски потенцијал ове књиге очигледан је на више равни – учи нас кључним одредницама политичке мисли наших знаменитих сународника, проширује хоризонте у познавању националне историје новог века, а истовремено надахњује наш патриотизам примерима из живота оних који су у много чему или чак у свему били бољи од нас, пружајући снажан мотив за лично усавршавање и духовно узрастање. Такође, и међу самим „јунацима” књиге су бројни просветитељи, у ужем и ширем смислу, попут Јована Рајића, Доситеја Обрадовића, Вука Караџића, Петра Другог Петровића Његоша, Јована Скерлића, Јована Цвијића, Николе Тесле и других.

Ту симбиозу просветитељске делатности на пољу политичке мисли, стављене у контекст борбе за националне интересе, коју и сам проф. др Симеуновић сведочи својим целокупним научним и друштвеним радом, сликовито приказују његова, пажљиво бираним и јасним речима, изнета запажања о Доситеју Обрадовићу, једном од највећих симбола и асоцијација у српској јавности на појам просветитељства: „Развој Доситејеве политички мисли се одвијао постепено и може се, посматрано са истраживачке равни, поделити у бар две фазе. Прву, која је време његове младости и сазревања када је о политици мислио и писао успут, током својих путовања, махом у контексту бележења својстава различитих народа и земаља, а тиме бар парцијално и њихових политичких система, и тад је једина политичка идеја коју је детаљно обликовао и развијао била она о просвећеном владару и владању. Као другу фазу можемо означити период започет онда када се у зрелим годинама почео практично бавити политиком, прво припремајући својим, политички све више употребљивијим поукама Србе ван Аустроугарске за евентуални живот у новом царству, а потом користећи српским устаницима испрва као њихов дипломата, а онда и као озакоњени просветитељ највишег ранга. Та фаза, коју слободно можемо назвати периодом Доситејеве политичке праксе, била је извориште и неких другачијих, иако свеукупно узев, и даље у бити еманципаторских идеја. Док у првој фази Доситеј само тежи ослобођењу народа од незнања и модернизацији друштва уопште, у другој јасно тежи и потпуном политичком ослобођењу народа од поробљености као претпоставци изградње модерног политичког уређења у ослобођеној Србији. Док у првој пише о политичким појавама уопште, у другој фази његова политичка мисао је потпуно подређена националном задатку ослобођења и уједињења”.

Текст о Доситеју Обрадовићу је, уједно (и не случајно), и један од најобимнијих, уз прилоге о другим својеврсним српским просветитељима и носиоцима вредних националних тековина у различитим областима, као што су Владимир Јовановић – Први српски теоретичар либерализма (и отац Слободана Јовановића), Јован Ристић – највећи српски дипломата, Светозар Марковић – Социјалиста светског формата и, што је посебно занимљиво, Хусеин Градашчевић (који је „био добар муслиман, али је од оца и народа научио и лијепе српске обичаје”). Интересантно је приметити да су, са друге стране, уз малобројне изузетке, поглавља о оним личностима чије се биографије везују превасходно за ратна времена и активно учешће у тим догађајима значајно краћа, те се не можемо отети утиску да је аутор и на тај начин, у одмеравање дужине

текстова, утиснуо свој специфични просветитељски печат, дајући увек предност снази и аргументима пера, а не мача.

Оно што такође треба истаћи и похвалити је да су, увек водећи рачуна најпре о суштини, проф. др Симеуновић и његови сарадници и овога пута дужну пажњу посветили и форми, те је као резултат тога светлост дана угледало једно од најукусније опремљених и најмаркантнијих достигнућа домаће издавачке делатности у протеклих неколико година, што само доприноси да се читалачки аудиторијум додатно заинтересује за њега.

Као што смо већ закључили, Историја српске политичке мисли: нови век на посебан начин заокружује досадашњи широк и разноврсан опус аутора, отварајући истовремено ново поглавље у његовом научном раду. Осим тога, отвара и посебан простор у коме се, специфичним приступом у тумачењу садржаја ове по свему посебне књиге, много тога може закључити и о политичкој мисли самог аутора. Таква анализа би, нема сумње, захтевала и резултативала посебним научним радом, што свакако неће бити на одмет, нарочито уколико се узме у обзир да ће, што је сада већ сасвим извесно, у некој будућој „Историји српске политичке мисли”, која ће обухватити другу половину 20. и прву половину 21. века, један од „медаљона” морати бити посвећен овом облику теоретског и практичног деловања проф. др Драгана Симеуновића, водећи се многим критеријумима који томе иду у прилог, а од којих ћемо овде набројати само три – статус једног од најугледнијих професора Факултета политичких наука Универзитета у Београду у деценијама које су иза нас, иноватор, зачетник и утемељитељ неких од најважнијих студијских програма при Ректорату овог Универзитета, те оснивач и од оснивања *spiritus movens* тако важне и особене високообразовне институције као што је Академија за националну безбедност.

Dragan Simeunović, *The History of Serbian Political Thought: a New Century*, Pravoslavna reč, Novi Sad, 2019.

Since antiquity, starting with the ancient Greek historian and biographer Mestrius Plutarchus as the ancestor, and his timeless work “Comparative Biographies”, different thinkers, scientists and spiritual seekers have been striving to leave to their kindred and posterity, but also to the world in the broadest sense of the word, through pictorial examples, selected by different, almost always, clever criteria and inscribed in the biographies of famous people, from past and modern times, a legacy message and a lesson about the achievements, legacy and merits of these people for the days that have passed, and especially for those yet to come.

The Serbian reading public is delighted every time when books of this kind come from the skilful pen of our most eminent intellectuals, because, among other reasons, such events, truth to be told, are quite seldom in our country. This can be illustrated by the fact that, after the unsurpassed works of Slobodan Jovanović, we had to wait for several decades for the standout quality of the “gems” of Dragoljub Jovanović, who (what a symbolism!) after defending two doctoral dissertations on the same day at the Sorbonne, became an assistant professor at the Faculty of Law, University of Belgrade, at the invitation of Slobodan Jovanović, himself.

Although significantly different by content and conception, but by scientific achievement and, we will allow ourselves the freedom to conclude, in terms of importance to the Serbian people in the homeland and abroad, the next one in this essentially important series, stands the capital work and the crown jewel in the preceding bibliography of prof. Ph.D. Dragan Simeunović “*The History of Serbian Political Thought: a New Century*”, which (another moment filled with strong symbolism), ends with the chapter entitled “Dragoljub Jovanović - Agrarian socialism (is) not possible?”.

Those are the kind of political biographies or, more precisely, the anatomies of political thoughts of thirty-seven prominent figures who differ considerably in their origin, profession and vocation, personal destiny, deeds and national memory, and about whom the author himself points out: “all of them, seemingly unrelated, scattered by the time and the diversity of their endeavors, were and have remained forever firmly bound by invisible but unbreakable threads of freedom without which no nation, not also the Serbian nation, can live and prosper”.

A very good and accurate evaluation and a concise description of this praiseworthy work was given by the blessed late Serbian Patriarch, His Holiness Irinej (Gavrilović), who in his introduction to this book remarks: “Professor Ph.D. Simeunović began his studious research with a description of short-lived, but admirable attempts to restore Serbian independence in the 16th and 17th centuries, and ended it by shedding the light on the social and political situation before the Second World War, mentioning over a thousand names of individuals whose works were important for the realization of Serbian national and church ideals. He paid great attention to the prominent figures of the 18th and 19th centuries, as well as to those who stood out at the beginning of the 20th century. That was the time, when Serbs, tied by their unity, proverbially denied as their national feature, and by their national energy, with the great help of numerous church fathers, some of whom deservedly occupy entire chapters in this book, and led by wise and brave compatriots, all together lived and died for the great idea of liberation and unification”.

The founders of modern Serbian dynasties, politicians, diplomats, scientists, writers, journalists, soldiers and dreamers, all of them exceptional and never trivially “ordinary”, chosen and gathered through the knowledgeable cohesive work of the author, in his own peculiar and original way, have found their place in this voluminous book, in terms of the importance and the size. Namely, everyone who has had the privilege of meeting the outstanding personality and scientific work of prof. Ph.D. Simeunović - who, if something like that is, at least partially, possible to be defined, could be described as “a contemporary Serbian polyhistor of international reputation” - and everyone who delves carefully into the analysis of this book, will find in it all the layers of scientific approach and complexity of motives for which the author is known, recognized and distinctive.

In short, the reader will comprehend the decades-long effort invested in the meticulous scientific study (analytical and synthetical) of the entire libraries, written in many languages about the political biographies of personages (or which were written by themselves) included in this book; will recognize a rich, elegant and inspired, but always strictly scientifically based, focused and precise style of writing, built, among other things, on the best tradition of the so-called Belgrade style of the already mentioned Slobodan Jovanović; will follow a clear

idea that aims to arouse curiosity, broaden horizons, teach and intellectually elevate those who are subjectively open to, and objectively capable of...

At this point, one should stop and shed additional light on one crucial feature of the author, interpreted and shaped in such a way that it radiates from every chapter of the book. This is perhaps his most immanent quality that does him honor in every way - the gift, charisma and rich practice of a polished, eloquent, unobtrusive but (or maybe just because of that) very vigorous and effective educator, is crystallized in each of his scientific works, university lectures, and even in the most informal conversation with him on various topics.

In this particular case, the Enlightenment potential of this book is obvious on several levels - it teaches us the key determinants of political thought of our notable compatriots, broaden the horizon of knowledge of the national history of the new century, and at the same time, inspires our patriotism with the examples from the lives of those who were better than we are in almost everything or even in everything completely, providing strong motivation for personal development and spiritual growth. Also, among the "heroes" of this book are the numerous educators, in a narrower and broader sense, such as Jovan Rajić, Dositej Obradović, Vuk Karadžić, Petar Drugi Petrović Njegoš, Jovan Skerlić, Jovan Cvijić, Nikola Tesla and others.

This symbiosis of the Enlightenment activity in the field of political thought, placed in the context of the struggle for national interests, which prof. Ph.D. Simeunović, himself presents in his entire scientific and social work also, is vividly shown in his carefully chosen and clear words about Dositej Obradović, one of the greatest symbols and associations in the Serbian public at the notion of The Age of Enlightenment: "The development of Dositej's political thought took place gradually and could be, from the research point of view, divided into, at least, two phases. The first one is the period of his youth and maturation when he contemplated and wrote about politics along the way, during his journeys, mostly in the context of writing about the characteristics of different nations and countries, and in this way, at least partially, about their political systems. At that time the only political idea that he shaped and developed in detail, was that of an Enlightenment ruler and a rule. As the second phase, we can mark the period that began when, in his mature years, he started to engage practically in politics, firstly, by preparing with his politically increasingly useful lessons the Serbs outside Austria-Hungary for a possible life in the new empire, and after that, by serving to Serbian insurgents, at first, as their diplomat and later on, as a legitimate Enlightenment educator of the highest rank. This phase, which we could easily call the period of Dositej's political practice, was the source of some other, different, although still essentially emancipatory ideas. While in the first phase, Dositej strives only for the liberation of the people from the ignorance and for the modernization of society in general, in the second phase he clearly strives for the complete political liberation of the people from enslavement as a precondition for building a modern political system in the lib-

erated Serbia. While in the first phase, he writes about political phenomena in general, in the second phase his political thought is completely subordinated to the national task of liberation and unification”.

The text about Dositej Obradović is, at the same time (and not accidentally), one of the most extensive among the chapters about other distinctive Serbian educators and bearers of important national heritage values in various fields, such as Vladimir Jovanović - the first Serbian theorist of liberalism (and father of Slobodan Jovanović), Jovan Ristić - the greatest Serbian diplomat, Svetozar Marković - a socialist of the world rank and, which is especially interesting, Husein Gradašćević (who “was a good Muslim, but who also learned beautiful Serbian customs from his father and the people”). It is interesting to note that, on the other hand, with a few exceptions, the chapters about those personalities whose biographies are primarily related to wartime periods and active participation in such kind of events are significantly shorter, and we cannot escape the impression that the author, by measuring the length of the texts, imprinted his specific Enlightenment seal, always giving preference to the strength and arguments of the pen, rather than the sword.

What should also be pointed out and praised is the fact that, always taking into account the essence first, prof. Ph.D. Simeunović and his associates, this time again, paid due attention to the form of the book, and as a result, one of the most nicely designed and the most striking accomplishment of domestic publishing in the past few years, saw the light of the day, that further arouses interest of the reading public in this book.

As we have already concluded, “*The History of Serbian Political Thought: the New Century*” in a specific way rounds off the author's wide and diverse opus so far, and at the same time opens a new chapter of his scientific work. Apart from that, it opens a special space in which, by taking a particular approach in interpreting the content of this remarkable book, much can be concluded about the political thought of the author himself. This kind of analysis would, no doubt, require and result in a special academic work, which would certainly not come amiss, especially if we take into account that, which is already quite certain, in some future “The History of Serbian Political Thought” of the second half of the 20th and the first half of the 21st century, one of “the gems” should be written about theoretical and practical engagement of professor. Ph.D. Dragan Simeunović, based on many criteria, that support this, of which we will enlist just three - his position as one of the most distinguished professors at the Faculty of Political Science, University of Belgrade in the decades behind us, innovator and founder who established some of the most important study programmes at the Rectorate of the University of Belgrade, and also the founder and *the spiritus movens* of such an important and special higher educational institution as the Academy for National Security since its beginning.